

En statistisk analys av personliga assistenters löne- och anställningsvillkor under perioden 2003-2005

- Från januari 2004 till oktober 2006 har antalet medlemmar som arbetar som personlig assistent ökat från 25 500 till 31 200 dvs. med 5 700 eller 22 procent.
- Antalet privatanställda har ökat snabbare än kommunanställda, från 4 700 till 7 600 resp. 20 800 till 23 600, med 61 respektive 14 procent.
- Hösten 2005 fanns det 42 255 anställda personliga assistenter i kommuner. Det är en ökning med 4 425 anställda eller 12 procent på ett år.
- De som arbetar enligt Huvudöverenskommelsen (HÖK) har ökat snabbare än de som arbetar enligt Personlig assistent och anhörigvårdare (PAN).
- Tillsvidareanställning är den vanligaste anställningsformen, 62 procent, och ökar snabbare. Andelen visstidsanställningar sjunker.
- Antalet arbetade timmar per assistent varierar kraftigt från person till person. Det har inte skett några stora förändringar i sysselsättningsgrad under perioden.
- Medellönen för yrkesgruppen ökade med sammanlagt 6,6 procent under åren 2004 och 2005. Då tas ingen hänsyn till att vissa medlemmar slutat och andra har börjat i yrket, vilket i sin tur påverkar lönestrukturen och den registrerade löneutvecklingen i gruppen.
- För identiska individer, dvs. de som var anställda i yrket både 2003 och 2005 har lönen ökat med sammanlagt 8,1 procent eller 1 300 kr i månaden under åren 2004 och 2005. Yrkesgruppen har därmed fått något mer än genomsnittet för våra kommun- och landstingsanställda medlemmar.
- Det finns skillnader mellan olika län, exempelvis när det gäller omfördelning av medlemmar mellan privat och kommunal verksamhet.

Metod

Via den partsgemensamma statistiken för kommuner och landsting går det att följa utvecklingen av personliga assistenters löner och anställningsvillkor. Uppgifterna om avtal, löneform, anställningsform, sysselsättningsgrad och löner är hämtade därifrån. Insamlingen av uppgifter sker per 1 november respektive år.

Tyvärr finns det inte samma goda möjligheter för att redovisa löne- och anställningsvillkor för medlemmar anställda i privata verksamheter. I denna rapport finns därför ingen sådan redovisning.

Här används också uppgifter ur Kommunals medlemsregister. Det är ett levande register som uppdateras dagligen och är styrt av sektionernas och avdelningarnas arbete. Utdrag ur registret har gjorts för januari 2004 och för oktober 2006.

Medlemsutveckling

Yrket personlig assistent kom till under 1994 i och med Lagen om personlig assistans. Vid starten hösten 1994 hade Kommunal nära 2 900 medlemmar med yrket. Hösten 2006 hade antalet medlemmar i yrket stigit till 31 200. Av dem arbetar 23 600 i kommuner och 7 600 i privata företag.

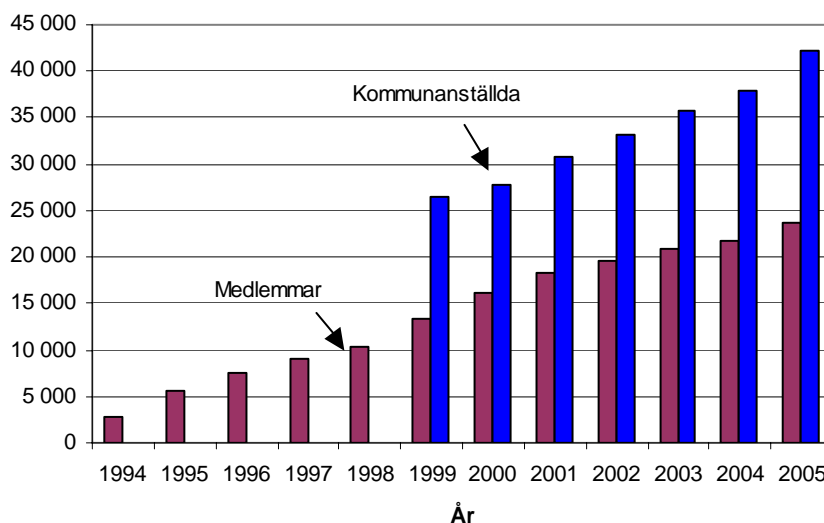
Antalet personliga assistenter fortsätter att öka varje år (se figur 1). Mellan åren 2004 och 2005 ökade antalet personliga assistenter anställda i kommuner med 4 425, från 37 830 till 42 255 personer. Det motsvarar en ökning med 12 procent. Det är troligt att utvecklingen ser ut på ett liknande sätt även inom privat verksamhet.

Under 2004 genomförde Kommunal projektet ”Syna personliga assistenters anställningsvillkor”. Vid projektstarten, i januari 2004, arbetade drygt 25 500 medlemmar som personliga assistenter. Av dem var 4 700 privatanställda och 20 800 kommunanställda. Hösten 2006 har det totala antalet medlemmar ökat till 31 200 dvs. med nära 5 700 personer motsvarande 22 procent.

Medlemsökningen har varit högre inom privat verksamhet från 4 700 till 7 600 (61 procent) än inom kommunal verksamhet från 20 800 till 23 600 (14 procent). Det är en effekt av att fler och fler brukare söker sig till privata anordnare av personlig assistans, vilket gör att Kommunals medlemmar i allt högre utsträckning arbetar i privata verksamheter.

Den stora spridningen av arbetsgivare och arbetsplatser (brukarens hem) försvårar medlemsrekryteringen. Det blir svårare att nå nyanställda personliga assistenter då de arbetar i brukarens hem och ofta saknar en gemensam lokal. Ytterligare ett problem vid medlemsrekryteringen är den strikta sekretessen vid beslut om tilldelning av personlig assistans. Den innebär att det inte finns något samarbete mellan biståndshandläggarna och Kommunal om vilka nya brukare/arbetsgivare som tillkommer.

Figur 1. Antalet personliga assistenter anställda i kommuner som är medlemmar i Kommunal respektive totalt under perioden 1994-2005 respektive 1999-2005.

Källa: Sveriges kommuner och landsting och Kommunals medlemssystem

Vid en länsvis jämförelse av medlemsutvecklingen mellan januari 2004 och oktober 2006 utmärker sig Jönköpings län. Där har antalet medlemmar ökat med 420 personer, vilket motsvarar 44 procent av medlemsantalet.

Medlemsrekryteringen har även gått mycket bra i Värmland (+39 procent/ 383 medlemmar), Västernorrland (+35/ 287), Kronoberg (+30/ 138), Norrbotten (+29/ 396), Västerbotten (+28/ 260), Stockholm (+28/ 971), Halland (+27/ 160), Älvsborg (+26/ 265) och Skaraborg (+25/ 229).

Medlemsutvecklingen har varit svag i framförallt två län, Jämtland (+6 procent/ 30 medlemmar) och Gävleborg (+7 procent/ 108 medlemmar).

Det kommunala avtalsområdet

Kommunalt anställda personliga assistenter jobbar vanligast utifrån avtalet Huvudöverenskommelsen (HÖK). Kommunala arbetsgivare använder sig i allt mindre utsträckning av avtalet Personliga assistenter och anhörigvårdare (PAN). Det är en utveckling som Kommunal är positiv till.

I november 2005 arbetade 74 procent av de kommunanställda personliga assistenterna på HÖK och 24 procent på PAN jämfört med 69 respektive 31 procent år 2003 (se tabell 1). Därmed fortsätter utvecklingen att gå i positiv utveckling, mot tryggare anställningsformer.

Tabell 1. Kommunalt anställda personliga assistenter, inkl ej medlemmar och tjänstlediga, fördelade på avtal åren 1999-2005

År	HÖK		PAN		Totalt Antal
	Antal	Andel	Antal	Andel	
1999	16 315	62	10 170	38	26 485
2000	17 944	65	9 809	35	27 753
2001	20 741	67	9 998	33	30 739
2002	22 785	69	10 387	31	33 172
2003	24 836	69	10 940	31	35 776
2004	26 678	71	11 152	29	37 830
2005	27 902	74	11 040	26	42 255

Källa: Sveriges kommuner och landsting

Av Kommunals medlemmar i assistentyrket jobbar 85 procent enligt HÖK. Det är en betydligt högre andel än bland de oorganiserade. Mellan åren 2003 och 2005 har andelen medlemmar som arbetar enligt HÖK ökat med två procent.

På regional nivå har utvecklingen gått åt olika håll. I Örebro och Västmanlands län har andelen medlemmar som är anställda enligt HÖK ökat med nio procent, dock från en tidigare mycket låg nivå.

I Södermanland, Gotland, Gävleborg, Jämtland och Västerbotten stiger istället andelen medlemmar anställda enligt PAN. Det kan bero på att man har lyckats rekrytera många medlemmar som redan tidigare arbetar enligt PAN. En annan förklaring kan vara att fler brukare med tillsvidare anställda assistenter övergått till att anlita privata assistansföretag istället för kommunen.

Anställningsform

Tillsvidareanställning är den vanligaste anställningsformen och 62 procent av medlemmarna har sådan. Mellan 2003 och 2005 har andelen tillsvidareanställda ökat med två procentenheter.

Högst andel tillsvidareanställda, både 2003 och 2005, fanns i Gävleborgs och Västerbottens län, 76 respektive 73 procent. Även Dalarna har en hög andel tillsvidareanställda, 70 procent. Andelen medlemmar med tillsvidareanställning har ökat markant i Uppsala och Västernorrlands län, med 10 procent. Trots detta har Uppsala län fortfarande den högsta andelen visstidsanställda, 50 procent.

Emellertid ökar andelen medlemmar med visstidsanställningar i Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar och Hallands län.

Sysselsättningsgrad

Totalt sett är det färre än var tredje personlig assistent som arbetar heltid eller mer än heltid. Antalet arbetade timmar varierar kraftigt mellan medlemmarna, från två procent till flera tjänster som tillsammans adderar till mer än heltid. Hösten 2003 var den genomsnittliga sysselsättningsgraden 74 procent och medianen var 83 procent. Två år senare, hösten 2005, var den genomsnittliga sysselsättningsgraden 75 procent och medianen var 84 procent.

Även i det här yrket jobbar kvinnor deltid i större utsträckning än sina manliga kollegor. Bland kvinnorna arbetar 26 procent heltid eller mer. Motsvarande siffra bland män är 39 procent. Det är främst de yngsta medlemmarna, under 25 år, som har de allra lägsta sysselsättningsgraderna.

Löneform

De flesta personliga assistenter som arbetar i kommuner har månadslön. Det har 70 procent av medlemmarna, en ökning med en procentenhet under perioden. Den positiva utvecklingen av andelen medlemmar med månadslön har varit starkast i Örebro och i Västmanlands län. Där har andelen månadsavlönade ökat med fem respektive fyra procent.

Andelen medlemmar med månadslön har minskat, i relation till dem med timlön, i Södermanlands, Kalmar, Gotland, Gävleborgs, Jämtlands och Västerbottens län. Minskningarna är på mellan en och fem procent. En förklaring kan vara att sektionerna i dessa län varit speciellt duktiga på att rekrytera medlemmar med timlön och andra löneformer i förhållande till medlemmar med månadslön.

Löneutveckling

I riket var medellönen för kommunanställda personliga assistenter nära 15 700 kr i månaden hösten 2003. Hösten 2005, var medellönen 16 730 kronor. Det motsvarar en löneökning på 6,6 procent. Medlemmarna med de allra lägsta lönerna (10:e percentilen) har fått en snabbare löneökning än de med de allra högsta lönerna (90:e percentilen), 8,6 respektive 5,8 procent. Dessa tal tar inte hänsyn till att ett stort antal medlemmar börjat respektive slutat i yrket under perioden och bidragit till en förändrad lönestruktur och löneutveckling i gruppen.

På regional nivå finns det flera skillnader mellan länen. Medellönen har ökat mest i Västmanlands län, med 8,1 procent. I Örebro, Jönköpings, Hallands, Gävleborgs och Stockholms län har medellönen ökat med drygt 7 procent. Löneökningarna har varit långsammast i Gotlands län. Där har medellönen minskat med 1,3 procent. Utvecklingen är svår att förklara då yrkesgruppen följt den generella lönesättningen enligt avtalet. En orsak kan vara strukturella faktorer som att högt betalda medlemmar har slutat och ersatts av lägre betalda. En annan kan vara att Kommunal haft svårt att argumentera för HÖK och högre lön när medlemmarna saknat både utbildning och erfarenhet i yrket.

Personliga assistenter som arbetat under både 2004 och 2005 har på riksnivå fått en löneökning på drygt åtta procent vilket motsvarar 1 300 kr i månaden. Hur stor löneökning varit respektive år beror på när de lokala förhandlingar var avslutade och hur de utföll under tvåårsperioden. Exempelvis hann Gotlands län inte slutföra sina lokala löneförhandlingar innan den partsgemensamma statistiken samlades in i november 2005. Nedan följer en tabell som beskriver medlemmarnas löneutveckling åren 2004 och 2005 för identiska individer uppdelade på län.

Tabell 2. Antalet identiska individer och löneökning för personliga assistenter åren 2004 och 2005 samt för båda åren, medlemmar anställda i kommuner

	2004		2005		2004+2005
	Antal	Löneökning %	Antal	Löneökning %	Löneökning %
Stockholms län	1 923	4,6	1 664	4,1	8,9
Uppsala län	458	5,1	360	3,1	8,4
Södermanlands län	602	4,4	520	3,6	8,1
Östergötlands län	551	4,9	503	3,3	8,4
Jönköpings län	641	4,8	695	3,6	8,6
Kronobergs län	320	2,5	311	4,7	7,3
Kalmar län	389	4,6	375	3,1	7,9
Gotlands län	260	4,7	220	--	--
Blekinge län	272	4,5	273	3,9	8,6
Skåne län	1 576	4,0	1 279	3,8	8,0
Hallands län	416	5,6	412	2,7	8,5
Västra Götalands län	2 131	5,0	1 899	3,5	8,7
Värmlands län	725	3,3	735	3,5	7,0
Örebro län	394	4,3	425	3,8	8,3
Västmanlands län	272	3,8	300	3,7	7,7
Dalarnas län	974	3,2	928	3,7	7,0
Gävleborgs län	1 079	4,3	979	3,6	8,1
Västernorrlands län	619	5,0	618	3,5	8,7
Jämtlands län	285	5,1	221	4,2	9,6
Västerbottens län	649	4,3	586	4,9	9,4
Norrbottnens län	924	4,5	802	3,5	8,2
Total	15 460	4,4	14 105	3,5	8,1

Anm. Uppgift för Gotland saknas 2005